

- презентацію мовного матеріалу, який демонструє стилі спілкування і поведінки;

2) *процесуальний*, що передбачає:

- наявність вправ на засвоєння і відтворення студентами стереотипів вербальної і невербальної поведінки в іншопольтурному середовищі;

- наявність завдань, спрямованих на зіставлення культур;

- наявність творчих завдань проблемного характеру;

- організацію матеріалу підручника таким чином, щоб забезпечити позитивну емоційну реакцію студентів, прагнення до спілкування з носіями іншої культури.

Саме ці критерії, на нашу думку, дозволять найбільш ретельно проаналізувати зміст чинних підручників з іноземної мови для студентів вищих навчальних закладів на предмет реалізації у них сучасних наукових підходів.

Юлія Шевченко

(Чернігів)

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЧИТАННІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства та розширення міжнародних зв'язків зумовлюють потребу у фахівцях, здатних швидко орієнтуватися в інформаційному просторі та вільно користуватися іноземною мовою з професійною метою. Умови викладання іноземної мови у немовному ВНЗ при максимально стиснутому курсі навчання та за відсутності іноземномовного оточення вимагають зосередити основну увагу на навчанні читання літератури зі спеціальності. Таке цілеспрямоване навчання читання є необхідним для набуття студентами за короткий період достатнього рівня іноземної професійно орієнтованої компетенції для подальшої професійної та наукової діяльності. Але, як свідчать результати тестування, більшість випускників немовних спеціальностей мають недостатній рівень сформованості професійно орієнтованої компетенції у читанні, тому питання вдосконалення методики навчання читання текстів з фаху є одним з актуальних у методиці викладання іноземної мови для професійних цілей.

Проблему навчання читання у процесі вивчення іноземної мови досліджували С.К. Фоломкіна, С.П. Шатілов, З.І. Кличнікова, О.В. Тарнопольський, Н.Д. Гальськова, Г.В. Барабанова, В. Калінін, F. Dubin, A. Johns, T. Hutchinson та інші. Однак, проаналізувавши роботи вітчизняних та зарубіжних учених, слід зауважити, що проблема формування професійно орієнтованої компетенції у читанні студентів немовних ВНЗ ще недостатньо вивчена. Тому метою статті є розглянути особливості навчання студентів немовних спеціальностей читання текстів з фаху, охарактеризувати систему вправ та навести приклади завдань для формування професійноорієнтованої компетенції у читанні студентів немовних ВНЗ.

Під іншомовною професійно орієнтованою компетенцією у читанні ми розуміємо сукупність знань, навичок і вмінь, що дозволяють читати літературу з фаху іноземною мовою з метою її подальшого застосування у майбутній професійній діяльності.

Ефективність процесу навчання читанню фахової літератури з іноземної мови визначається методично обґрунтованим доббором текстів і практично доцільною системою вправ, зміст і завдання якої мають відповідати номенклатурі навичок і вмінь.

Добір текстів для читання є відповідальним і важливим завданням для викладачів. К.Ф. Кусько вважає, що "текст за фахом – це передусім засіб становлення та розвитку мовно-професійної активності" [1, с. 17]. Вдало підібраний текст формує у студентів комунікативну спроможність, необхідну для професійного спілкування як в усній, так і письмовій формах. Проаналізувавши проблему відбору навчального матеріалу та визначення змісту навчання студентів читанню професійно орієнтованих текстів у працях С.К. Фоломкиної, Г.В. Баранової, З.І. Кличікової, О.Б. Тарнопольського, слід зазначити, що є декілька класифікацій критеріїв відбору текстів. Головними з них науковці визначають такі: пізнавальна цінність, новизна та актуальність інформації, відповідність текстів рівню знань студентів, їх віковим інтересам та потребам. Ми вважаємо за необхідне обов'язково враховувати наявність опереджуючого навчання з профілюючих дисциплін рідною мовою.

До системи вправ для формування компетенції у читанні, як зазначають методисти (Г.Е. Борецька, С.Ю. Николаєва, Н.Т. Бориско та ін.), мають входити вправи на:

- розвиток техніки читання (на розпізнавання і розрізнення графем, встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей);
- формування навичок читання (лексичних та граматичних);
- розвиток умінь читання [2, с. 216].

Вправи на передтекстовому етапі роботи з текстами з фаху мають бути спрямовані на прогнозування змістової і смислової інформації тексту, активізацію фонових знань, зняття можливих мовних та смислових труднощів, розширення лексичного запасу, а також розпізнавання й диференціацію граматичних явищ. Велику увагу слід приділяти опрацюванню термінів та термінологічних словосполучень. Для систематизації термінів з фаху доцільно використовувати вправи на дефініцію, підбір термінологічних синонімів та антонімів. До перед текстових вправ також варто включати вправи на вимову, на словотворення, поєднання слів англійською мовою з їх українськими еквівалентами. Досвід роботи показує, що, на жаль, багато студентів не вміють користуватись словниками, а лише користуються інтернет-послугами перекладу готових текстів. Тому розвитку вмінь роботи з різними словниками слід приділяти велику увагу. З досвіду нашої роботи зазначимо, що ведення студентами словників тематичних термінів і проведення контролю у вигляді тематичних словникових диктантів є, на нашу думку, необхідним для формування лексичних навичок читання з фаху. Лексико-граматичні вправи мають місце

як на передтекстовому етапі (для зняття труднощів розуміння), так і післятекстовому етапі (для перевірки та активізації матеріалу).

Під час роботи над тестами з фаху необхідно розвивати такі вміння професійно орієнтованого читання: уміння виділяти з тексту необхідну інформацію, узагальнювати викладені факти, співвідносити окремі частини тексту, оцінювати викладені факти і формулювати на їх основі власне судження. Ці спеціальні вміння є необхідними для апотування тестів та усного мовлення на основі прочитаного. Наведемо приклади вправ, які ми вважаємо за доцільне використовувати під час розвитку вмінь професійно орієнтованого читання студентів немовних спеціальностей.

З метою розвитку вміння виділяти з тексту потрібну інформацію можна запропонувати такі вправи: з наведених заголовків виписіть ті, що відносяться до (вказується відповідна тема); виписіть заголовки, які стосуються проблеми.....; ознайомтеся з анотаціями текстів, заголовки яких Ви відібрали, і запишіть заголовок одного, присвяченого... (вказується окремий аспект загальної проблеми); запишіть номери абзаців, у яких міститься інформація про.....; знайдіть у тексті виклад фактів, що містяться в анотації.

Завдання на розвиток вміння узагальнювати інформацію, отриману з тексту: визначте, які з наведених речень могли б служити заголовком до тексту; які з поданих речень можна було б включити у текст (наводяться речення, що узагальнюють зміст окремих абзаців); передайте двома-трьома реченнями зміст n-го абзацу /абзаців.

Завдання на розвиток вміння співвідносити окремі смислові частини тексту: запишіть наведені нижче номери речень у послідовності, що відбивають логіку викладу тексту/статті; визначте, які з наведених речень можна включити у текст/статтю; виправте план тексту (план, крім основних пунктів, також включає ті, що відбивають несуттєві деталі або мають порушену послідовність основних пунктів); згрупуйте пункти плану за такими проблемами...; вкажіть, які з наведених речень можуть служити заголовками до абзаців; заповніть пункти плану відповідним змістом (пропонується бланк-схема плану); відновіть текст (смислові частини тексту /статті подаються у випадковій послідовності і пронумеровані (завдання студентів – відновити логіку викладу тексту, записавши відповідні номери); знайдіть у тексті/статті ключові фрази; виписіть ключові фрази, поєднуючи їх відповідними мовними засобами так, щоб утворився зв'язний текст; скоротіть текст, випустивши несуттєві деталі.

З метою розвитку вміння оцінювати та робити висновки на підставі отриманої інформації можна запропонувати такі вправи: знайдіть у тексті /статті місця, що дають підставу для наступних узагальнень.....; виберіть логічно виправдане продовження тексту (серед запропонованих у вправі речень/абзаців, що узагальнюють окремі смислові частини тексту, міститься одне речення / абзац, що є висновком до тексту загалом); знайдіть у тексті факти, що дають підстави для наведених оцінок; яка анотація / резюме найбільш повно відповідає змісту статті: дайте відповіді на запитання до тексту (запитання мають передбачати відповіді оціночного характеру).

Запропоновані вправи базуються на принципі проблемного навчання, що сприяє посиленню інтелектуальної діяльності студентів і стимулюванню їх ціннісної активності. Черговість завдань у системі вправ має забезпечувати опрацювання відповідних мовленнєво-розумових умінь у тій послідовності, щоб до їх реалізації поступово підключалися більш складні рівні мислення (активне мислення, самостійне і творче). Характер завдань залежить від комунікативної мети, яку ставить викладач (пошукове, оглядове, ознайомлювальне чи вивчаюче читання). Обсяг вправ слід варіювати залежно від рівня підготовки студентів, а також характеру змісту, насиченості і структури інформаційного поля фахового тексту.

Тільки цілеспрямована та систематична робота над читанням літератури зі спеціальності на основі методично правильного підбраного текстового матеріалу та розробленої системи вправ сприятиме ефективному формуванню навичок та розвитку вмінь професійно орієнтованого читання, без яких неможливо уявити успішну професійну та наукову діяльність майбутнього фахівця.

Список використаних джерел: 1. *Кусько К. Ф.* Лінгвістика тексту за фахом / К.Ф.Кусько // Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі: [колективна монографія]. – Львів: Світ, 1996. – 134 с. 2. *Методика* формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: [навч.-метод. посіб.] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. за ред. С. Ю. Ніколасвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с. 3. *Програма* з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Е. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с. 4. *Фоломкина С.К.* Обучение чтению на иностранном языке в языковом вузе: [учеб.-метод. пособие для вузов] / С. К. Фоломкина. – М.: Высшая школа, 1987. – 201 с. 5. *Hutchinson T.* English for Specific Purposes. A learning-centered approach. – Cambridge Univ.Press, 1987. – 183 p.

Лілія Штохман
(Тернопіль)

ДІЛОВА АНГЛІЙСЬКА – ВИКЛИК ПРОФЕСІЙНОСТІ ВИКЛАДАЧА МОВИ?

Актуальність. Сьогодні практично всі професії пов'язані з англійською мовою. Можливість вільно спілкуватись англійською є важливим елементом професійної діяльності. Збільшення інформаційного потоку з кожним днем неминуче призводить до того, що випускникам вищих навчальних закладів доведеться зіткнутися з необхідністю інтенсивного використання іноземної мови у професійній діяльності. Для деяких професій володіння англійською є обов'язковим, але якщо людина може зрозуміти мову, а крім того, грамотно відповісти – перед нею з'являться нові можливості. Вона зможе краще реалізувати свої професійні навички. Відомо, що багато іноземних компаній інвестують у нашу країну, тим самим забезпечуючи робочі місця. Однак головною умовою для того, щоб працювати з ними, є знання англійської мови. Нерідко саме це є перешкодою для вітчизняних спеціалістів у реалізації їх потенціалу.